

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

15. De diuinatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

nem, veniale est, donec ab aliquo aduertatur, vel per se cognoscat: tunc enim esset mortale.

De Diuinatione.

CAPVT XV.

TERTIA species est diuinationo: est autem hæc, enunciatio inordinata eorum, quæ per naturam cognosci non possunt, id est scire ea, quæ homo naturaliter cognoscere non potest. Tamen per diuinam reuelationem, non est diuinationo. Ea tamen scire modo inordinato, & dæmonis inuocatione, ad diuinationem spectat. Maxime autem hæc hominis naturam excedunt. Primum, ea, quæ à Diuina voluntate sola pendent, qualia sunt mysteria gratiæ, quod hic saluetur, ille condemnetur, & alia huiusmodi. Secundo, quæ pendent ex liberrate hominis, & nondum futura sunt. Tertio, quæ sunt futura contingentia, & ita possunt non euenire, vt euenire. Quarto, quæ sunt occulta, vel absentia, vt homo per se cognoscere nequeat. Velle aliquid horum scire modo inordinato, pertinet ad diuinationem.

Aduertendum tamen, quod nec dæmon scit certò ista, sed primò, coniectura quadam, ex longa experientia, quam habet, & ex subtilitate ingenij sui, qua conditiones singulorum & inordinationes cognoscit, & plus minusve cõijcit, quid sint facturi. Secundo, ex reuelatione Angeli boni: permittit enim Deus ipsi dæmoni aliqua manifestari. Tertio, aliquando res, quas prænunciat, erant naturaliter euenturæ, vel certæ futuræ, non tamen videntur euenire nisi contingenter, & sic videtur etiã enunciare contingentia. Nam sæpè dæmon secretum morbi alienius intuetur, & cognoscit naturale tempus mortis, quod alteri prænuncians, videtur contingens dicere. Sæpè etiã nunciat ruinas domorum, quia occultas causas ruine operantes vider. Sæpè etiã annunciat quæ ipse facturus est. Quarto, ex naturalibus multa scit, propter magnam scientiam naturalem suam, & Astrologiam, qua pluias, pestes, eclipses, & alia potest prædicere. Hoc modo diuinatores suos decipit. Est autem duplex genus diuinationis. Alterum est, in quo inuocatur aperiè dæmon, vt dicat occulta: quæ inuocatio solet esse multi-plex, iuxta modos multos, quibus solet dæmon respondere. Aliquando per fectas, & apparentes figuras, & dicitur Præstigiũ.

Aliquando per somnia, & est diuinitio somniorum, cum homo à dæmone responsum expectat per somnia. Aliquando per mortuorum suscitationem, & dicitur, Necromantia, esse dæmon nullam animam reuocare possit ad mundum hunc, tamen fingit esse mortuum, assumendo corpus, ac si anima esset. Licet aliqui dicant, diuina permissione dæmonem id facere, sicut fecit de Samuele. Alij dicunt Deum id fecisse, non dæmonem, nec Pythonissa id poterat. Aliquando id fit per viuos, & arrepticios homines, qui dicuntur Pythones. Aliquando fit per statuas, & corpora terrestria, & dicitur Geomantia. Aliquando per figuras apparentes in aquis, & dicitur Hydromantia. Aliquando per figuras aéreas, & dicitur, Aëromantia. Aliquando per ignes, & dicitur Pyromantia. Aliquando per interiora animalium, & dicitur Aruspicium. Hæ omnes species sunt grauissima peccata mortalia; in quibus expresse inuocatur, dæmon, & colitur, & est maximè peccatum hoc hereticum, si error sit in intellectu. Qui consulit hos arolos, & diuinos, excommunicatus est, vt diximus supra de Magis.

Alterum genus est, in quo non inuocatur expresse dæmon, sed tacitè, puta, cum medijs vtitur quis ad cognoscendum res, quæ media nullam habent virtutem indicandi res. Et hoc diuiditur in duo genera. Aliud, cum media non sunt aliqua opera facta ab ipso homine. Alterum, cum sunt actiones aliqua humanæ. Primum genus multas habet species, puta Astrologiam, quæ fit per situs, & motus astrorum: Augurium, quod fit per garritus animalium, seu auium: Auspicium, per volatus auium: Omen, per verba alicuius hominis casu aliquo, vel aliqua intentione prolata, vt quia miles dixit socio: sistamus, dux decreuit exercitum non mouere: Chiromantiam, quæ fit per signa, & figuras corporis humani. Circa Astrologiam notandum est, quod non negamus posse naturales effectus fieri, vt eclipses, pluuias futuras, & alia huiusmodi, & similes complexiones, & inclinationes hominum, nam cæli influunt in humana corpora: tamen triplici casu vt Astrologia est peccatum mortale.

Vno modo, ad cognoscendum mysteria gratiæ, & ea, quæ à sola Diuina voluntate dependent. Secundo, ad cognoscendum ea, quæ ex libera voluntate hominis pendent, quasi certa cuentura sint, quod quidem falsum est: nam nec complexio hominis, nec cælum, nec vlla creatura cogit voluntatem;

tatem; & contingentia multis causis impediri possunt. Quòd si quis vellet cognoscere aliquando contingens, vel liberū, iudicando esse incerta, & posse nō euenire, nō est mortale, nisi tantum in tertio casu. Tertius autē casus est, cum quis in suis actionib. vitur istis iudicijs Astrologorum, tanq̄ regula, nec quicq̄ vult facere, nisi cælum consulendo, iste talis iam certam putat regulam. Semel autem, vel bis consulere, & iudicando esse rem incertam, & posse non euenire, veniale esset, & actus omninò otiosus, quia nihil prorsus certitudinis tale habet iudicium. In his igitur casibus, tacitè inuocatur dæmon, dum sumitur pro medio cognoscendi, qui ex se talem efficaciam non habet, vt per ipsum res tales cognoscantur, ob id peccatum est.

Circa augurium, & auspiciū, notandum est, aliquando esse licita, cum solum prænunciare intendimus ea, quæ naturaliter solent aliqua animalia prænunciare. Deus enim instinctus sæpè aliquorum futurorum animalibus indidit: vt Mergeti mare linquentes, signant tempestatem futuram. Vespertilioes longè volantes a domibus, significant serenitatem, & alia huiusmodi multa. At verò alia, quorum animalia nullos habet instinctus, prædicere, peccatum est mortale, quia est tacita dæmonis inuocatio, qualia sunt coniungentia, & quæ à libertate hominis pendent, vel à solo diuina voluntate.

Genus alterum diuinationis, quod in aliquibus actibus humanis consistit, dicitur sortilegium, siue fiat taxillorum emissione, siue aliquarum chartularum descriptione, siue plumbi liquefactione, siue ceræ, vel alio simili modo. Est autem aduertendum, esse triplex genus sortium.

Quædam sunt diuinatoriæ, quæ emittuntur ad aliquod occultum, vel futurum sciendum.

Quædam diuisoriæ, quæ emittuntur ad cognoscendum, quid cuique eueniat.

Quædam consultoriæ, quæ emittuntur ad cognoscendum quid in aliquo casu sit agendum. Et quidem prima diuinatione semper est peccatum mortale, quia ibi tacitè inuocatur dæmon, nisi in aliquo casu expectaretur responsum, seu iudicium a Deo, quo modo Saul emisit sortem super Ionatham, & nauar super Ionam.

Diuisoria autem licita est, cum triplici tamen conditione. Primo, ne in ea committatur aliquid contra Iustitiam, puta, cum res, quæ in sorte mittitur, vnus est, nec ad eam par ius

habent alij, inter quos mittitur fors, tunc non esset licita, quia iniustitia fit domino: similiter non excluduntur, qui pariter habent. Secundò, ne sit contra publicum bonum Reip. ut, cum dignitates sortiuntur inter homines, etiam ineptos ad tales dignitates. Simile est de dignitatibus alijs alicuius communitatis, cum inepti admittuntur ad sortes. Tertio, ne sit in dignitatibus Ecclesiasticis, & beneficijs, talia enim sortiri non licet stantibus conditionibus.

Diuisoria licet, dummodò iudicium non expectetur à dæmone, sed fortuitum sit.

Consultoria, cum iudicium expectatur à dæmone, peccatum est mortale; cum verò à Deo, licet, sed cum triplici conditione. Prima, ut sit cum necessitate: cum enim media humana facile haberi possunt, non est Deus tentandus. S. Tho. 2. 2. q. 95. art. 8. Unde, liceret uti sortibus in hoc casu, cum tēpore pestis aliqui Curati essent mansuri, tamen duo sufficerent, ipsi autem immitti essent, Episcopus non potest eos concordare, nescitque quos constituat, posset iudicium à Deo expectare per sortes. Similiter, cum duo essent in equali necessitate extrema, quorum unus aliquis subuenire posset, tunc sorte consulendus esset Deus, vter illorum esset. Hi duo casus sunt Augustini. Secunda est, ut sit cum reuerentia: accedere enim Deo irreuerenter, peccatum est, & quidem veniale, nisi irreuerentia notabilis sit. Tertia est, ne sit in rebus prophanis: Deus enim non est in his rebus consulendus. Tales conditiones in diuinatione, cum licita est, seruari debent; cum autem aliter sit, peccatum est: & in his omnibus, cum à dæmone iudicium expectatur mortale est, & sortilegium. In diuinatoria autem, nisi expressè Deus inuocetur, tacite inuocatur dæmon: ob id, ex se mortale est.

De vana obseruantia, & maleficio.

CAPVT XVI.

Quarta superstitionis species est, Vana obseruantia: in qua tacite dæmon inuocatur, cum in ea, media quedam assumantur, quæ non habent virtutem vllam ad tales effectus.

Huius quatuor sunt species in sum.

Prima est, ars notoria, quæ continet orationes quasdam, &